

УДК 346.5 DOI: [https://doi.org/10.31617/zt.knute.2020\(110\)05](https://doi.org/10.31617/zt.knute.2020(110)05)**ГОНЧАРЕНКО Олена**E-mail: o.goncharenko@knute.edu.ua

ORCID: 0000-0002-0178-2003

к. ю. н., доцент, доцент кафедри міжнародного приватного, комерційного та цивільного права Київського національного торговельно-економічного університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна

СПІВРЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Досліджено теоретичні засади співрегулювання господарської діяльності, зокрема поняття, особливості, форми, механізми. Встановлено, що співрегулювання господарської діяльності має посісти належне місце в соціально-економічному житті держави. Запропоновано внесення змін до Господарського кодексу України та розробку Критеріїв оцінки співрегулювання.

Ключові слова: співрегулювання господарської діяльності, господарська діяльність, саморегулювання, суб'єкти господарювання, органи державної влади.

Гончаренко О. Сорегулирование хозяйственной деятельности. Исследованы теоретические основы сорегулирования хозяйственной деятельности, в частности понятие, особенности, формы, механизмы. Установлено, что сорегулирование хозяйственной деятельности должно занять надлежащее место в социально-экономической жизни государства. Предложено внесение изменений в Хозяйственный кодекс Украины и разработку Критериев оценки сорегулирования.

Ключевые слова: сорегулирование хозяйственной деятельности, хозяйственная деятельность, саморегулирование, субъекты хозяйствования, органы государственной власти.

Постановка проблеми. Трансформація державного регулювання економічної діяльності сприяла оновленню розуміння правового забезпечення діяльності суб'єктів господарювання. Враховуючи положення Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейською спільнотою з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 р. (далі – Угода про асоціацію) щодо доброго врядування та напрям на гармонізацію із законодавством ЄС, співрегулювання в Україні потребує адекватного законодавчого забезпечення.

Співрегулювання у відповідній сфері, галузі, виді господарської діяльності може виявлятися у різноманітних формах і набувати організаційного та нормативного вигляду. Зокрема спільного затвердження етичних кодексів або професійних стандартів на ринку органами державної влади та саморегулювальними організаціями, представниками споживачів товарів і послуг. Для України такі механізми

мають набути широкого розповсюдження, тому наразі є актуальним вивчення питання теоретичних засад співрегулювання.

Метою статті є визначення поняття співрегулювання господарської діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемним аспектам співрегулювання господарської діяльності присвячені праці вітчизняних науковців О. Бакалінської, О. Беянович, О. Вінник [1–3], а також закордонних учених Т. Борзель, П. Клейнштебера, З. Лакле, М. Латцер, К. Марсдена [4–6] тощо.

Співрегулювання часто розуміють як альтернативу державному регулюванню. Альтернативи можуть полягати й у методах врегулювання господарських спорів (медіація, переговори, експертиза тощо), застосуванні альтернативної нормативної системи (транснаціональне торгове право). Ці питання досліджували Н. Мазаракі, О. Можайкіна [7; 8] та інші. Однак недостатньо вивченими залишаються теоретичні аспекти співрегулювання господарської діяльності з огляду на євроінтеграційний напрям.

Матеріали та методи. Під час дослідження використані загальнонаукові та спеціальні методи пізнання юридичних явищ і процесів, зокрема діалектичний, системний підхід, формально-логічний, узагальнення, порівняльного правознавства, синергетичний. Інформаційною основою дослідження стали Угода про асоціацію між Україною та ЄС, законодавство України, Директиви ЄС, праці вітчизняних і закордонних науковців.

Результати дослідження. Для реалізації максимуму переваг саморегулювання деякі юрисдикції застосовують співрегулювання, а саме певний нагляд, що допускається урядом чи посадовими особами в суспільно важливих сферах [9, с. 23]; крім суб'єктів підприємництва, у процесі співрегулювання можуть брати участь й інші організації – споживчі об'єднання, профспілки, організації співрегулювання [10, с. 107], надавши функції регулювання представникам виробництва або торгівлі, втім держава в цьому разі звільняється від витрат на регулювання [11, с. 35–36]; спільно визначається порядок контролю галузі, відповідні кодекси (стандарти) поведінки [12, с. 64].

Ефективним регулюванням є також і пошук форм взаємодії між державним регулюванням й саморегулюванням економічних відносин на основі співрегулювання та державного приватного партнерства, про що йдеться в науковій літературі [3, с. 17; 13, с. 13]. У закордонних наукових працях справедливо зазначається, що державне приватне партнерство охоплює чотири різні типи: кооперація, делегування, співрегулювання, саморегулювання в тіні ієрархії [4]; якщо є можливість вибору між державним та альтернативним регулюванням для розв'язання регуляторних проблем, саморегулювання та співрегулювання обирають як «ідеальне рішення», що має певні переваги над державним [14, с. 47]. Тож розуміння державного приватного

партнерства в країнах ЄС є значно ширшим і включає різні регуляторні практики.

Саморегулівні організації (СРО) – це одна з можливих форм саморегулювання. Держава має повноваження щодо визначення засад, принципів їхньої діяльності. Тому потрібно проводити аналітичні дослідження проблематики СРО перед ухваленням норм щодо них на законодавчому рівні з метою втілення єдиного підходу та розуміння їхньої ролі та функціонування у суспільстві. Без активної ролі СРО неможливо розглядати ефективне співрегулювання в певних видах економічної діяльності. Організаційною формою співрегулювання буде спільний орган, що здійснюватиме регулювання галузі. Усі зацікавлені сторони процесу регулювання господарської діяльності повинні бути активними учасниками, до того ж підстави для забезпечення належної активності суб'єктів господарювання мають бути визначені та гарантовані на законодавчому рівні [15].

Закордонний досвід співрегулювання у межах держав ЄС та Австралії доволі багатий, проте думки науковців зводяться до визначення їхніх переваг, недоліків, механізмів. Зазначимо, що це давня система регулювання відносин. Зокрема Г. Клейнштебер стверджує, що спільна діяльність держави та приватних регуляторів у інституціях називається «співрегулюванням» [5]. В. Гофман-Ріем вважає, що якщо такий тип саморегулювання структурується державою, проте без її участі, відповідно застосовується термін «регульоване саморегулювання» [16, с. 2]. Цей тип регулювання вперше розроблений в Австралії. Саморегулювання та співрегулювання різняться насамперед за тими умовами, в яких правила реалізуються, та санкціями, що застосовуватимуться, якщо вони порушені [17]. К. Марсден підсумовує, що співрегулювання – це чітко збалансована концепція, середній шлях між державним регулюванням та «чистою» галузевою саморегуляцією [6, с. 80]. Спільне регулювання в європейському контексті пропорційне цілям правового документа та відповідає конкурентному праву ЄС.

Здійснимо історичний екскурс щодо врегулювання саморегулювання та співрегулювання у ЄС: спочатку питання стосовно положення про соціальну політику включили до Маастрихтського договору, а потім ґрунтовніше – до Білої книги європейського врядування, згодом – до Міжвідомчої угоди 2003/С 321/01 про вдосконалення законотворчої діяльності. Наразі принцип «кращої законотворчості» замінено на «добре врядування».

Утім, у ЄС відмічають *недоліки співрегулювання як способу врядування*, особливо відповідно до законодавчих положень, зокрема виникають проблеми, що пов'язані з етикою, недискримінацією, свободою конкуренції або з економічною, соціальною чи екологічною сферами. У сферах, які безпосередньо впливають на охорону здоров'я та безпеку, насамперед на послуги загального інтересу, саморегулювання та співрегулювання, навіть якщо вони підкріплені санкціями – можуть

виявитися неадекватними за відсутності законодавчих положень [15]. Часто регулювання неформальне, характеризується переговорами, переконанням і взаємодією, тому потенційна економічна перевага неформального регулювання у досягненні рівня економічного регулювання має бути зважена [18, с. 5]. Варто звернути увагу й на роботу М. Латцера у співавторстві, у якій проведено порівняльний аналіз міжнародного спів- та саморегулювання на ринках комунікацій [19, с. 31]. Автори вважають, що більша ефективність і результативність цих способів пояснюється виокремленням унікальних відносин між «регуляторами» та тими, кого «регулюють», або відповідальними за дотримання [19, с. 31].

Ініціативи саморегулювання та співрегулювання прогресуватимуть дедалі більш плавно та продуктивно, і кожен зможе отримати вигоду від своїх успіхів [15]. К. Палцер вказує, що «Співрегулювання зазвичай використовують як загальний термін для кооперативних форм регулювання, що покликані досягти цілей публічної влади. Модель співрегулювання базується на структурі саморегулювання (у найширшому розумінні), яка закріплена державою: орган державної влади встановлює правову основу для саморегулювання, щоб воно могло почати функціонувати або інтегрувати наявну систему саморегулювання в рамках публічної влади»¹ [20, с. 2–3].

У Білій книзі європейського врядування та доповіді Манделькерна прописані умови впровадження співрегулювання:

Сфера застосування. Співрегулювання не застосовують там, де реалізуються основні права або приймаються основні політичні рішення, а також там, де безпека чи рівність громадян є визначальними. Його необхідно застосовувати лише там, де воно чітко додає цінності та служить загальному інтересу [21].

Правова база. Структура загальних цілей, основних прав, правозастосування, й механізми та умови оскарження контролю за дотриманням мають бути викладені в законодавстві. Манделькерн у доповіді зазначає, що співрегулювання не означає спільної відповідальності. Примат публічної влади залишається недоторканим [22].

Органи співробітництва. Організації-учасниці повинні бути представницькими, підзвітними, мати надійний і здатний до відкритих процедур механізм про застосування узгоджених правил [21].

Контроль органів публічної влади. Співрегулювання не означає, що компетенція регулюючого чи законодавчого органу не стосується ефективного використання правил [22]. Якщо співрегулювання не дає бажаного результату, або певні приватні суб'єкти не дотримуються узгоджених правил, органи держави завжди можуть втрутитися, встановлюючи необхідні правила [21].

Закон про конкуренцію. Співробітництво в системі спільного регулювання має бути сумісним із правилами конкуренції [21].

¹ Всі цитати з іншомовних джерел наведено у перекладі автора статті.

Прозорість. Узгоджені правила повинні бути достатньо зрозумілими, кожен має знати про правила, що застосовуються, та про права, якими користуються [21].

У Плані дій про «Спрощення та вдосконалення регуляторного середовища» (далі – План) зазначено конкретні заходи, що стосуються Комісії, Європейського парламенту, Ради та держав-членів окремо чи колективно. У Плані прописано, що добровільні угоди є однією з форм саморегуляції, які також можуть бути укладені на основі законодавчого акту, тобто більш обов'язкового та формального способу в контексті співрегулювання, тим самим даючи змогу зацікавленим сторонам реалізувати конкретний закон [23].

Питання співрегулювання в окремих галузях, зокрема цілі, засоби, форми, відповідальність, нагляд та контроль, детально визначаються на рівні Директив, на відміну від українського законодавства, у якому ці питання не сформульовані.

Важливими *акцентами* для впровадження співрегулювання у певній галузі економічної діяльності ЄС є:

- ефективність співрегулювання, що враховує додаткові інструменти;
- збалансована участь органів державної влади та усіх зацікавлених сторін;
- відчуття підвищеної відповідальності суб'єктів господарювання;
- наявність інструментів адвокатування співрегулювання (форуми, зустрічі тощо);
- форми співрегулювання виявлені у добровільних і галузевих угодах, кодексах поведінки тощо, які затверджуються органами державної влади;
- спільне впровадження та подальше вивчення механізмів нагляду та контролю, оцінки добровільних і галузевих угод;
- запровадження механізмів спільного обов'язкового вивчення питання впливу на конкуренцію (сумісність із законодавством);
- спільне визначення порядку дій у разі запровадження механізмів співрегулювання та санкцій з метою гарантування правової визначеності;
- прозорість положень щодо системи співрегулювання;
- визначення сфер та межі співрегулювання.

Регулювання ринків за допомогою співрегулювання передбачене також законодавством України (цінні папери та фондовий ринок, оціночна діяльність, аудиторська діяльність та інші).

Відповідно до ч. 7 ст. 116 «Телекомунікаційні послуги» Угоди про асоціацію: «сторони забезпечують, щоб у випадках, коли регуляторні органи планують вжити заходів, пов'язаних з будь-якими положеннями цього Підрозділу, та якщо ці заходи матимуть значний вплив на відповідний ринок, вони надаватимуть зацікавленим сторонам

можливість висловити свої зауваження щодо проєкту відповідного заходу протягом обґрунтованого строку» [24]. Отже, обов'язковість інструментів співрегулювання щодо телекомунікаційних послуг передбачено і на рівні міжнародного договору. Однак відповідні зміни не внесені до Закону України «Про телекомунікації» від 18.11.2003 року № 1280-IV.

Проведений аналіз змісту нормативно-правових актів щодо співрегулювання господарської діяльності вказує на фрагментарність забезпечення участі СРО у регулюванні галузі, проте така участь здебільшого стосується лише розробки проєктів регуляторних актів. Винятком є регулювання аудиторської діяльності, стосовно якої передбачено створення Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, якщо є відповідальним за здійснення суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, розглядає справи про адміністративні правопорушення та, відповідно, є органом співрегулювання у цій діяльності [25].

На законодавчому рівні питанням співрегулювання приділено недостатньо уваги, хоча відповідно до Угоди про асоціацію Україна визнає напрям на «добре врядування», як було зазначено, а співрегулювання є одним із таких способів забезпечення. Тож відповідні положення доцільно внести до ГК України поряд із питаннями саморегулювання та доповнити Главою 2-1 «Основні засади саморегулювання та співрегулювання у сфері господарювання. Саморегулювнi організації».

Висновки. Отже, можна надати таку дефініцію *співрегулювання* – це альтернативне або додаткове (субсидіарне) до державного регулювання визначення та реалізація спільних і взаємоприйнятих правил та засобів органами державної влади, суб'єктами господарювання, саморегулювними організаціями та споживачами товарів і послуг з метою упорядкування господарської діяльності у певній сфері, галузі, виді (-ах) господарської діяльності та здійснення нагляду й контролю.

Співрегулювання господарської діяльності має зайняти належне місце у соціально-економічному житті держави. Розвиток громадянського суспільства є позитивним фактором для його розбудови.

Важливим є проведення аналітичних досліджень запровадження нормативного та організаційного співрегулювання у відповідних сферах, галузях, виді (видах) господарської діяльності шляхом встановлення Критеріїв оцінки співрегулювання, до яких включити: поінформованість усіх зацікавлених сторін і розуміння потреби; довіру; ступінь підготовленості органів державної влади місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання; потребу делегованих повноважень; переваги та ризики; механізм врегулювання спорів; механізм отримання скарг на дії СРО тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бакалінська О. О. Саморегулювання господарської діяльності у сучасній парадигмі змін. Правове забезпечення соціально-економічного розвитку: стан та перспективи: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Вінниця, 11-12 жовтня 2-19 р.). Наук. ред. А. Г. Бобокова, А. М. Захарченко. Вінниця: Віндрук, 2019. С. 50-53.
2. Белянєвич О. А. Питання саморегулювання господарської діяльності. Стабільність цивільного обороту в Україні: проблеми забезпечення: збірник наукових праць; за ред. О. А. Белянєвич. Київ: НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України, 2016. Вип. 4. 200 с.
3. Вінник О. М. Засоби саморегулювання у відносинах державно-приватного партнерства. *Право та інновації*. 2014. № 1–2 (5–6). с. 12-20.
4. Börzel T. A., Risse T. Public-Private Partnerships: Effective and Legitimate Tools of International Governance? Prepared for the Edgar Grande/Louis W. Pauly (eds.), *Complex Sovereignty: On the Reconstitution of Political Authority in the 21st Century* 5. URL: http://userpage.fu-berlin.de/~atasp/texte/021015_ppp_risse_boerzel.pdf (дата звернення: 12.01.2019).
5. Kleinstauber H. J. The Internet between Regulation and Governance. Self-regulation, Co-regulation, State Regulation. URL: <https://www.osce.org/fom/13844?download=true> (дата звернення: 10.06.2019).
6. Marsden Ch. T. Co- and Self-regulation in European Media and Internet Sectors: The Results of Oxford University's Study www.selfregulation.info Self-regulation, Co-regulation, State Regulation. URL: <https://www.osce.org/fom/13844?download=true> (дата звернення: 16.02.2019).
7. Мазаракі Н. А. Зміст та значення принципу самовизначення сторін медіації. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. Політологія. Соціологія. Право. 2017. № 3-4. С. 94-97.
8. Можайкіна О.С. Загальна характеристика правовідносин в медіації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Право. 2019. Вип. 57. С. 75-77.
9. Grabosky P., Braithwaite J. *Of Manners Gentle: Enforcement Strategies of Australian Business Regulatory Agencies*, Oxford, Oxford University Press. 1986. P. 23.
10. Яворська Т. В. Саморегулювання у страховому підприємстві України. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2012. № 2. С. 106-109.
11. Сімсон Р., Синкова О. Регулювання послуг загального інтересу в ЄС. Одеса: ОНЮА, 2004.
12. Гончаренко О. Саморегулювання та співрегулювання господарської діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 9. С. 62-66.
13. Бондаренко Є. П. Механізм регулювання ринку фінансових послуг України: дис. ...канд. екон. наук: 08.00.08/Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». Суми, 2011. 236 с.
14. Just N., Latzer M. Self-and Co-Regulation in the Mediamatics Sector: Transformation of Statehood and Political Strategies at the EU-Level. *Knowledge, Technology & Policy*. 2004. 17 (2). P. 38-62.

15. European Self- and Co-regulation. European Economic and Social Committee Single Market Observatory (SMO). URL: https://www.eesc.europa.eu/resources/docs/auto_coregulation_en--2.pdf (дата звернення: 16.02.2018).
16. Hoffmann-Riem W. *Modernisierung in Recht und Kultur*. Frankfurt: Suhrkamp, 2001.
17. Гончаренко О. М. Саморегулювання господарської діяльності: питання теорії та практики: монографія. Київ: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2019. 418 с.
18. Baldwin R., McCrudden Ch. *Regulation and public law*, eds. London: Weidenfeld and Nicolson. 1987. 399 p.
19. Latzer M., Price M. E., Saurwein F., Verhulst S. G. *Comparative Analysis of International Co- and Self-Regulation in Communications Markets* (September 1, 2007). URL: <https://ssrn.com/abstract=2134877> (дата звернення: 10.06.2019).
20. Palzer C. *Co-Regulation of the Media in Europe: European Provisions for the Establishment of Co-regulation Frameworks* IRIS plus is a supplement to IRIS. *Legal Observations of the European Audiovisual Observatory*. Is. 2002-6. URL: <https://rm.coe.int/1680783387> (дата звернення: 16.02.2019).
21. White Paper on European Governance, 25 July 2001, COM (2001) 428 final («White Paper»). URL: https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/communication-white-paper-governance-com2001428-20010725_en.pdf. (дата звернення: 16.02.2019).
22. Final Report of the Mandelkern Group on Better Regulation, 13 November 2001 («Mandelkern Report»). URL: <http://www.csl.gov.pt/docs/groupfinal.pdf> (дата звернення: 16.02.2019).
23. Communication from the Commission – action plan «Simplifying and improving the regulatory environment» COM/2002/0278. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52002DC0278> (дата звернення: 12.01.2019).
24. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/stru#Stru (дата звернення: 12.02.2019).
25. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21 грудня 2017 року № 2258-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 9. С. 50.

Стаття надійшла до редакції 30.03.2020.

Honcharenko O. Co-regulation of economic activity.

Background. *Co-regulation requires adequate legislative support in Ukraine as a component of good governance in accordance with the provisions of the Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their member states, of the one part, and Ukraine, of the other part, and in the direction of harmonization with EU law.*

Analysis of recent research and publications. *The theoretical aspects of co-regulation of economic activity in view of the European integration trend are*

not well understood. The aim is to define the concept of co-regulation of economic activity.

Materials and methods. The research used general scientific and special methods of knowledge of legal phenomena and processes, among them: dialectical, systematic approach, formal-logical, generalization, comparative law, synergistic. Information base of the research - Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their member states, of the one part, and Ukraine, of the other part, the legislation of Ukraine, the EU Directive, the work of domestic and foreign scientists.

Results. The analysis of the content of regulations on co-regulation of economic activity indicates the fragmentation of ensuring the participation of SROs in regulating the industry. In most cases, such involvement only concerns the development of draft regulatory acts. An exception is the regulation of audit activity, which provides for the creation of a Public Audit Oversight Body. It is advisable to amend the Economic Code of Ukraine and to define co-regulation along with self-regulatory issues. Therefore, it is necessary to supplement Chapter 2-1 with the specified legal act «Basic principles of self-regulation and co-regulation in the sphere of economic activity. Self-regulatory organizations».

Conclusion. Co-regulation is an alternative or additional to the state regulation, definition and implementation of common and mutually agreed rules and means by public authorities, economic entities, self-regulatory organizations and consumers of goods and services for the purpose of streamlining economic activity in a particular field, industry, type (s). business and supervision and control. Co-regulation of economic activity should take a proper place in accordance with the role in the socio-economic life of the state. The development of civil society is a positive factor for its development. It is important to carry out analytical studies on the implementation of regulatory and organizational co-regulation in relevant areas, industries, types (types) of economic activity by establishing Co-regulatory Evaluation Criteria, which include: awareness of all stakeholders and understanding of the need; trust; the degree of preparedness of state bodies of local self-government, economic entities; benefits and risks; dispute settlement mechanism, etc.

Keywords: co-regulation of economic activity, economic activity, self-regulation, economic entities, public authorities.

REFERENCES

1. Bakalinska, O. O. (2019). Samoregulyuvannya gospodarskoyi diyalnosti u suchasniy paradigmi zmin. Pravove zabezpechennya sotsialno-ekonomichnogo rozvitku: stan ta perspektivi: Materiali Vseukrayinskoyi naukovopraktichnoyi konferentsiyi (m. Vinnitsya, 11-12 zhovtnya 2-19 r.) Nauk. red. A. G. Bobokova, A. M. Zaharchenko. Vinnitsya: TOV Vindruk [Self-regulation of economic activity in the modern paradigm of changes. The legal support of socio-economic development: state and prospects: Proceedings of the All-Ukrainian scientific-practical conference (Vinnitsya, October 11-12, 2-19). Scient. ed. A.G. Bobokova, A.M. Zakharchenko. Vinnitsya: Windruk]. (pp. 50–53) [in Ukrainian].
2. Belyanovich, O. A. (2016). Pitannya samoregulyuvannya gospodarskoyi diyalnosti. Stabilnist tsivilnogo oborotu v Ukraini: problemi zabezpechennya: zbirnik

- naukovih prats; za red. O. A. Belyanevich. K.: NDI privatnogo prava i pidpriemnitstva NAPrN Ukrayini [Issues of self-regulation of economic activity. The stability of civil turnover in Ukraine: problems of provision: collection of scientific works; ed. by O.A. Belianevych. Kyiv: Research Institute of Private Law and Entrepreneurship of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine]. (Is. 4) [in Ukrainian].
3. Vinnik, O. M. (2014). Zasobi samoregulyuvannya u vidnosinah derzhavno-privatnogo partnerstva [Means of self-regulation in the relationships of the public-private partnership]. *Pravo ta Innovatsyyi – Law and innovations, 1–2 (5–6)*, 12-20 [in Ukrainian].
 4. Börzel, T. A., Risse, T. (2015). Public-Private Partnerships: Effective and Legitimate Tools of International Governance? Prepared for the Edgar Grande/Louis W. Pauly (eds.), *Complex Sovereignty: On the Reconstitution of Political Authority in the 21st Century 5*. Retrieved from http://userpage.fu-berlin.de/~atasp/texte/021015_ppp_risse_boerzel.pdf (date of application: 12.01.2019) [in German].
 5. Kleinstaub, H. J. The Internet between Regulation and Governance. Self-regulation, Co-regulation, State Regulation. Retrieved from <https://www.osce.org/fom/13844?download=true> (date of application: 06/10/2019) [in English].
 6. Marsden, Ch. T. (n.d.). Co- and Self-regulation in European Media and Internet Sectors: The Results of Oxford University’s Study www.selfregulation.info Self-regulation, Co-regulation, State Regulation. *osce.org*. Retrieved from <https://www.osce.org/fom/13844?download=true> (date of application: 02/16/2019) [in English].
 7. Mazaraki, N. A. (2017). Zmist ta znachennya printsipu samoviznachennya storin mediatsiyi [The content and significance of the principle of self-determination of the parties of mediation]. *Visnik Natsionalnogo tehnicnogo unIversitetu Ukrayini «KiYivskiy politehnicniy Institut» Politologiya. Sotsiologiya. Pravo – Bulletin of the National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute». Politology. Sociology. Law, 3-4*, 94-97 [in Ukrainian].
 8. Mozhaykina, O.S. (2019). Zagalna charakteristika pravovidnosin v mediatsiyi [General characteristics of legal relations in mediation]. *Naukoviy visnik Uzhgorodskogo natsionalnogo universitetu – Pravo – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Law, (Iss. 57)*, (pp. 75-77) [in Ukrainian].
 9. Grabosky, P., & Braithwaite, J. (1986). *Of Manners Gentle: Enforcement Strategies of Australian Business Regulatory Agencies*, Oxford, Oxford University Press [in English].
 10. Yavorska, T. V. (2012). Samoregulyuvannya u strahovomu pidpriemnitstvi Ukrayini [Self-regulation in the insurance business of Ukraine]. *Formuvannya rinkovih vIdnosin v Ukrayini – The formation of market relations in Ukraine, 2*, 106-109 [in Ukrainian].
 11. Simpson, R., & Sinkova, O. M. (2004). *Regulyuvannya poslug zagalnogo Interesu v ES. O.: ONyuA* [Regulation of services of general interest in the EU. Odessa: ONyuA] [in Ukrainian].
 12. Goncharenko, O. (2017). Samoregulyuvannya ta spivregulyuvannya gospodarskoyi diyalnosti [Self-regulation and co-regulation of economic activity]. *Pidpriemnitstvo, gospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, economy and law, 9*, 62-66 [in Ukrainian].
 13. Bondarenko, E. P. (2011). *Mehanizm regulyuvannya rinku finansovih poslug Ukrayini: dis. ...kand. ekon. nauk: 08.00.08/ Derzhavniy vischiy navchalniy zaklad «Ukrayinska akademiya bankivskoyi spravi Natsionalnogo banku Ukrayini». Sumi* [Mechanism of regulation of the financial services market of Ukraine: Candidate’s thesis. 08.00.08/ State Higher Educational Institution «Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine». Sumy], 236 s. [in Ukrainian].

14. Just, N., & Latzer, M. (2004). Self-and Co-Regulation in the Mediamatics Sector: Transformation of Statehood and Political Strategies at the EU-Level. *Knowledge, Technology & Policy*, 17 (2), 38-62 [in English].
15. European Self- and Co-regulation. European Economic and Social Committee Single Market Observatory (SMO) (n.d.). *eesc.europa.eu*. Retrieved from https://www.eesc.europa.eu/resources/docs/auto_coregulation_en--2.pdf (дата звернення: 16.02.2018) [in English].
16. Hoffmann-Riem, W. (2001). *Modernisierung in Recht und Kultur*. Frankfurt: Suhrkamp [in German].
17. Goncharenko, O. M. (2019). *Samoregulyuvannya gospodarskoyi diyalnosti: pitannya teorii ta praktiki: monografiya*. Kyiv: NDI privatnogo prava i pidpriemnitstva imeni akademika F. G. Burchaka NAPrN Ukrayini [The self-regulation of economic activity: issues of theory and practice: monograph. Kyiv: Research Institute of Private Law and Entrepreneurship named after Academician F.G. Burchak of National Academy of Legal Sciences of Ukraine.] [in Ukrainian].
18. Baldwin, R., & McCrudden, Ch. (1987). *Regulation and public law*; eds. London: Weidenfeld and Nicolson. [in English].
19. Latzer, M., Price, M. E., Saurwein, F., & Verhulst, S. G. (2007). *Comparative Analysis of International Co- and Self-Regulation in Communications Markets* URL: <https://ssrn.com/abstract=2134877> (date of application: 10.06.2019) [in English].
20. Palzer, C. (2002). Co-Regulation of the Media in Europe: European Provisions for the Establishment of Co-regulation Frameworks IRIS plus is a supplement to IRIS. *Legal Observations of the European Audiovisual Observatory*. (Is. 6). Retrieved from <https://rm.coe.int/1680783387> (date of application: 16.02.2019) [in English].
21. White Paper on European Governance, 25 July 2001, COM (2001) 428 final («White Paper»). Retrieved from https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/communication-white-paper-governance-com2001428-20010725_en.pdf. (date of application: 16.02.2019) [in English].
22. Final Report of the Mandelkern Group on Better Regulation, 13 November 2001 («Mandelkern Report»). Retrieved from <http://www.csl.gov.pt/docs/groupfinal.pdf> (data zvernennja: 16.02.2019) [in English].
23. Communication from the Commission – action plan «Simplifying and improving the regulatory environment» COM/2002/0278. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52002DC0278> (data zvernennja: 12.01.2019) [in English].
24. The Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their member states, of the one part, and Ukraine, of the other part (2014). [Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part, of 27 June 2014] Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/stru#Stru (data zvernennja: 12.02.2019) [in Ukrainian].
25. Pro audit finansovoyi zvitnosti ta auditorsku diyalnist: Zakon Ukrayini vid 21 grudnya 2017 roku № 2258-VIII (2018). [On the audit of financial statements and auditing activities: Law of Ukraine of December 21, 2017 № 2258-VIII]. *Vidomosti Verhovnoyi Radi Ukrayini – Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 9 [in Ukrainian].